

nou, en els quals tenim precisament el trasllat a una síl·laba anterior sense contacte amb el hiatus, tal com ací; o bé els aranesos *deláze* 'abans-d'ahir', *delánet* 'ahir vespre' < *delá-azé*, *delá-anét*; en noms de lloc com *Cases-No(v)es* > *Caenoves* > vallesà *Cànoves*, rossell. *Cànoes*, com *Espines-albes* > *Espinèlves*, com SUBURBÁNUM > *Soorbán* > *Sórba*. Ara ens interessien especialment *Sant Saernín* > *Sant Sèrni* (SATURNINUS), i encara més *Sant Mòri* < *Sant Morii* (S. MAURITIUS), on, com en el nostre cas, és l'antiga vocal accentuada la que es troba en hiatus i perd l'accent, cedint-lo a la síl·laba anterior.

Aquest és el d'explicació menys evident, car al capdavant en *boaria* > *bòria* > *bòria*, i en *Caenoves* > *Kàndves* > *Cànoves*, es comprèn molt bé que la vocal pretònica però prolongada —espècie fònica inusitada en la llengua— atragués sobre sí l'accent. La coincidència del tipus *Sant Mòri* amb el nostre *clàvia* > *clàvia* ens explica el que va passar: primer hi hagué trasllat de la pronúncia llarga de la vocal: *Mori* > *Mòri* > *claviya* > *clàvia* > *clàvia*, i tot seguit la llarga pretònica atragué l'accent, ni més ni menys que en *diuit*, en *bòria* o en *Cànoves*. *Clàvia* és no sols la clavilla del carro o del jou, sinó també l'arrel mestra de l'arbre (el BITXACO): *CostManc.* I, s. v., BDC XIII, 102. *Clavilleria*. *Clavilló*. *Clavillot*. *Clavó*.

Conclave, pres del ll. *conclāve* 'cambreta, recambró, habitació petita', per al·lusió a aquella on reclouen els cardenals fins que han elegit papa [1409, *conclau*]; *lo conclavi* en un doc. de 1412, cit. per Careta, *Barbr.*, s. v., on, com en el testimoni anterior, es refereix al lamentable Parlament de Casp —mal anomenat «Compromís»—; parlant del papat es troba, si no ho recordem malament, en Tagell, 1740; *conclave* ja en el Rector de Vallfogona i Lacav.; no s'ha usat en català la bàrbara accentuació *cónclave* capritxosament admesa pels castellans. *Conclavista*.

Mereix estudi especial el mot *clau* f. en el sentit de 'entrant o illa que forma un terme o jurisdicció dins el territori d'un de veí', o sigui amb el valor del fr. *enclave* f., que molts usaren, parlant cast., però fent-lo masculí: francesisme de segona mà que alguns catalans han imitat dient *un enclau*; en *LleuresC* (1971), p. 32, insistia en la repugnància que em fa aquest calc provincià d'un mot estranger a través d'una imitació bàrbara castellana: si no es volia dir *enclavament*, únic admès en el DFa., més hauria valgut adoptar correctament i directament el mot francès, dient *una enclava*. Observava, però: «vull fer notar que per tot Catalunya, en els ambients rurals, corre ja un terme usadíssim que vol dir el mateix: *un aclau*; ho he sentit pertot, a pagesos, propietaris, secretaris i agrimensors molt sovint des de 1954 i crec 1935 i fins 1931».⁶

Fins ací, tot irrecusable; després afegia: «encara que potser algú el faci femení, descarto la idea que es tracti d'una *clau*, car no es compendria com el nom d'aquesta eina d'obrir podia pendre un tal significat; sembla realment tractar-se d'una formació paral·lela al verb *enclavar* i al substantiu *reclau*; de fet també

l'usen alguns amb el sentit de 'reclau', que el dicc. defineix 'angle entrant', però llavors l'apliquen només a demarcacions territorials (no es diria, p. ex., que un patró de cosidora o de sastre «té un aclau», però sí «un reclau»). ¿Per què desdenyar aquesta creació original catalana, i no la consagraríem com l'equivalència normal del francès *enclave* en la nostra llengua?»

Trobo possible encara, i versemblant, que en la creació d'aquesta expressió hagi contribuït una formació postverbal d'aquesta mena, per bé que reconec no tenir notícia certa d'un verb **aclavar* per 'enclavar', o 'fer un entrant'. Però en el que no tenia raó, contra totes les aparences, que realment semblaven donar-me-la, és en afirmar que CLAVIS 'clau d'obrir i tancar' era una base semàntica impossible. Es tracta de la imatge de les antigues claus grans i massisses, de ferro rústic, per obrir portals de muralla, portes foranes, la portella de l'hort, etc.: estris plens de reclaus en llur silueta. Com a paral·lels hi ha no sols *reclau* sinó també *besclau* (DAG.): vet aquí, doncs, el que semblava donar una forta base a la idea d'una creació postverbal, que insisteixo degué cooperar a la creació del terme.⁷ Però que des d'antic el mot ha existit i ha estat percebut com a descendent de CLAVIS és indubtable. Molts anys ha que em cridava l'atenció, en una memòria de fi S. XII, probablement c. 1180, de les propietats de Poblet en el terme de Xerta: «*alia vinea affrontat a meridie in rio Iberis, a ponente in honore Jucep Tornerii et clavis quedam; alia vinea ---*» (Cart. de Poblet, § 215, p. 128); Bast.-Bass. (51) n'hi afegixen de més antics encara, des d'un de St. Cugat del Vallès, de l'any 1013, també de vinyes («*vinea de Lobaton cum ipsa clave --- vinea cum suas claves*»), i en un de 1015 «*vindimus --- vinea et terra cum sua clave --- affrontat predicta vinea cum predicta terra qui habet clavem angulosam ---*», i encara un altre doc. de Girona de 1036 i un de Bna. de 1069.

No fou exclusiu de Catalunya: Leite de V. cita Guimarães *chave* «diz-se do campo que no seu contôrno deixa de ser regular, isto é, que tem um recanto, uma reintrância» (*Opúsc.* II, 237) i en cita un doc. del S. XV en l'*Elucidário* de Viterbo. També en el Bearn, en el cantó de Lembeye, «*Anoye était le chef-lieu d'une circonscription appelée la Clau d'Anoye, renfermant Anoye, Maspie, Juillac et Lion*» (són 4 localitats al mig del Vicbilh, uns 20 km. al NE. de Pau); en el cantó de Thèse, Carrère i dos altres pobles adjacents formaven, l'any 1546, «*lo clau de Miossens*» (P. Raymond, *DTOPBPyr.*, s. v. Anoye, Carrère i Lion. Surt també en el *Cartulari d'Ossau*, on sembla que significa 'península en un aguabarraig' (o la confluència mateixa?): «*se seg lo diit terredor de-qui a la clau qui es debag lo molii de Momaas, ont los diitz Luy et une autre aigue aperade lo Locii, se amassen et unexen --- de-qui a la diite clau ---*» a. 1457 (B 293).

Clavícula [Lab. 1839, no S. XVI, veg. supra], pres del ll. *clavícula*; *clavicular*, *claviculat* (id.). *Reclau* [Belv., 1803]. *Contraclau*. *Desclavillar*, -llat. *Enclavillar* (*enclivellar*, *enclivillar*); *desenclavillar*; *enclavi-*